

**Bijdrage op de studiemiddag "t Kan!", ter gelegenheid van de boekpresentatie van Jan Hendriks, Goede wijn; waarderende gemeenteopbouw.
12 april 2013, Hogeschool Saxion, Deventer**

Inleiding

In november 2010 volgde ik op Hydepark een cursus "waarderend opbouwwerk", georganiseerd door de initiatiefgroep die het waarderend werken binnen de kerken bekend wilde maken en verspreiden.

Via "Leve de kerk" en het Werkverband Kerkelijk Opbouwwerk was er een zeer gemengde cursusgroep bij elkaar gebracht, van ruim 20 deelnemers.

Katholieke opbouwwerkers uit plaatselijke parochies, gemeenteadviseurs uit de Protestantse Kerk, zoals ikzelf, docenten van universiteiten en hogescholen.

Ik hoor bij de "eerste lichting", realiseerde ik me vorige week.

Die lichting was dermate enthousiast dat er meer cursussen zijn gevolgd.

Vrijwel al mijn collega's weten inmiddels wat waarderend werken inhoudt, en velen zijn erin geschoold.

Na de cursus kwam de vertaalslag naar de praktijk.

Het stellen van waarderende vragen en het naar boven halen van de verhalen leverde stelselmatig veel enthousiasme op.

Die waarderende houding is inmiddels ingebakken, en daar heb ik binnen mijn werk veel plezier van. Gemeenten die de begeleiding van een gemeenteadviseur inroepen, zijn meestal ergens in vastgelopen.

Ze hebben een probleem, komen met lijstjes met struikelblokken, ze zijn ergens in vastgelopen.

Ze zijn gefocust op wat er niet gaat.

Door het stellen van waarderende vragen en het vertellen van waarderende verhalen, "schatgraven" noem ik het vaak, krijgen ze weer zicht op het geheel, en op hun verdiend vertrouwen.

Wat hebben ze eigenlijk een hoop in hun mars!

Ze zien zichzelf vanuit een ander perspectief, en dat helpt geweldig om weer in beweging te komen en met vertrouwen naar de toekomst te kijken.

In de eerste periode nadat ik zelf de cursus had gevolgd bleven mijn ervaringen vaak beperkt tot de eerste fase van het proces, die van het vertellen.

Maar vorig jaar kreeg ik een vraag die me in de gelegenheid stelde het waarderend werken een heel proces door te trekken.

Vanmiddag wil ik u graag meenemen in dit proces.

Beleef het in de Brugkerk!

De Brugkerk in Lemelerveld is toe aan de herziening van het beleidsplan.

De predikant mailt mij namens de beleidsgroep met de vraag om begeleiding:

“We willen de gemeente niet een product aanbieden, maar in het proces betrekken, in de hoop dat ook daar onze inspiratie wordt gevoeld en gedeeld, dat het voor nieuwe betrokkenheid en beleving zorgt, en dat de visie (en dus ook het daaruit volgende beleid) breed wordt gedragen.”

De vraag: een inspirerend proces

De beleidsgroep had al een eerste bijeenkomst gehad voor ik erbij werd geroepen.

Daarin spraken ze de wens uit voor een afgebakende klus – zeven ambtsdragers en niet-ambtsdragers die zich voor hooguit een jaar aan het maken van een beleidsplan wilden verbinden.

Als kartrekkers, en dan vooral in samenwerking met de gemeente.

In Lemelerveld omschrijven ze zichzelf als “echte doeners”.

Veel praten en veel schrijven, daar lopen ze niet warm voor.

We zijn het er al snel over eens dat het beleidsplan niet dik hoeft te worden.

Zouden we het kunnen beperken tot een A4tje met hoofdlijnen?

We laten ons in ieder geval niet leiden door het product dat er op papier moet komen, maar veelmeer door het proces, dat ze als gemeente willen doormaken.

De predikant, die deel uitmaakt van de beleidsgroep, heeft alle leden het boekje *Kerkvernieuwing – een uitdaging!* van Jan Hendriks gegeven.

Daar zijn ze de waarderende manier van werken al in tegengekomen.

Als ik ze er meer over vertel en voorstel op deze manier te gaan werken, zijn ze meteen enthousiast.

In hun eerste vergadering hebben ze al een rondje “pareltjes vertellen” gedaan, en ze zijn er stuiterend uitgekomen: wat gebeurt er bij ons eigenlijk al veel goeds!

Het kernthema

De eerste stap die de beleidsgroep neemt is het brainstormen over het kernthema:

“Wij zijn het er over eens dat *Beleving* in het kernthema een plaats moet krijgen.

Het is echter niet beleving voor de kick, of beleving zonder meer, dat kunnen ze in zaal Dijk of bij de carnavalsvereniging beter.

Wij pretenderen als kerk Beleving met diepgang in huis te hebben.

Waar gaat het ook al weer om in ons leven? Wat is de essentie van ons mens-zijn?

Daarvoor ga je naar de (Brug)kerk!

Dus: Beleving gekoppeld aan kwaliteit, diepgang en zingeving.”

Het jaarlijkse bezinningsweekend van de kerkenraad gebruiken we om met elkaar – aan de hand van het door de beleidsgroep voorgestelde kernthema - de hele cyclus van het waarderend werken te doorlopen.

De vertelfase maakt veel energie los.

Met de hele groep ambtsdragers lopen we door het kerkgebouw, en houden halt bij de verschillende plekken in de kerk waar ze iets aan beleven.

We lopen van de stoel op de achterste rij (“van hier kan ik altijd mijn ouders zien zitten”) naar het gedachtenisboek, en van daar met een kerkrentmeester naar de tafel in het zijkamertje waar altijd de collecte wordt geteld.

Dat rondje levert meteen een eerste impuls op voor de verbeeldingsfase:

wat zijn de sterke kanten van ons gebouw?

Hoe zouden we daar nog beter gebruik van kunnen maken?

Het weekend eindigt met een aantal plannen voor de toekomst, en het liefst willen ze meteen aan het werk om de ideeën om te zetten in de praktijk.

Maar: het kerkenraadsweekend is “droogzwemmen”, om de manier van werken te verkennen, dus ze moeten nog even pas op de plaats maken.

Het kernthema wordt “Beleef het in de Brugkerk!”.

Als dat geen verlangen weergeeft!

De waarderende manier van werken wordt breed gedragen.

Enkele producten van het kerkenraadsweekend worden de zondag daarop tijdens de koffie aan de gemeente getoond.

Vertellen

Dan volgt een gemeenteavond, om als gemeente de eerste stap in het waarderende proces te zetten: de vertelfase.

Gemeentelieden gaan in gesprek met vragen als:

wat beleef je in het leven, zijn er momenten in je leven dat je iets van God hebt gemerkt, gehoord, gezien of gevoeld?, kun je iets vertellen over een gebeurtenis of een viering die voor jou belangrijk is geweest of die je erg heeft aangesproken?, zie je in het leven van alledag in Lemelerveld iets terug van de kerk?, waar hoop je op als je zondags naar de kerk gaat?

Overall in het gebouw zitten tweetallen met elkaar te praten.

Een lid van de beleidsgroep stuurt via Facebook foto's van de gemeente in gesprek naar buiten.

De tweede helft van de avond delen we deze verhalen met elkaar in grotere groepen, geleid door kerkenraadsleden, die het “weven van de verhalen” al hebben geleerd tijdens het bezinningsweekend.

Tot slot schrijft iedereen op een gekleurd strookje met een trefwoord of een zin het antwoord op de vraag:

wat maakt voor ons de kerk van waarde? Wat is van belang voor de toekomst?

De strookjes worden meegenomen door de beleidsgroep.

Aan het eind van de avond blijven veel mensen hangen om door te praten.

We zijn de avond begonnen met een lied waarin deze gemeente zich herkent:

“Vol van verwachting zijn wij gekomen, om weer te weten waartoe wij bestaan”.

Die verwachting is deze avond volop waargemaakt!

Verbeelden

Met de beleidscommissie rubriceren we de strookjes van de gemeenteavond.

Wat is van waarde voor de toekomst van de Brugkerk?

Wat naar voren springt is dat mensen heel tevreden zijn met de gemeente zoals die op dit moment is: er is een grote saamhorigheid, er zijn inspirerende vieringen, er is een grote openheid en er is veel mogelijk.

Daarnaast er springen vier thema's uit waar de gemeente de komende jaren mee aan de slag wil:

1. de Brugkerk als spiritueel centrum van Lemelerveld: een plek voor beleving en bezinning;
2. ontmoeting en gemeenschap: de Brugkerk als gemeenschap die naar elkaar omziet, maar ook verbinding zoekt met de andere kerken op het dorp en met de hele dorpsgemeenschap;
3. veelkleurig vieren: aan de vieringen moet iets te beleven zijn, op muzikaal gebied, via de verbeelding, voor verschillende doelgroepen, op verschillende momenten, met nieuwe vormen;

4. ruimte voor de dertigers: deze generatie is de sleutel voor de toekomst van de kerk. De Brugkerk wil deze generatie volop de ruimte geven.
De thema's die uit de gemeente komen, zijn – met accentverschillen - ook tijdens het kerkenraadsweekend uit het proces gekomen.
Dat betekent dat de droogzwemmers nu te water mogen.
De beleidsgroep maakt een kleurige folder waarin de gemeente wordt uitgenodigd de toekomst met betrekking tot een van deze thema's op creatieve wijze te verbeelden: schrijf een verhaal of een reportage, schik bloemen, componeer een lied of een Brugkerkballade, neem foto's, ontwerp een kaart, knutsel een kijkdoos of bouwplaat, hou een beeld of schiet een filmpje!
De folder wordt uitgedeeld voor de zomervakantie, zodat de gemeente in de rustige periode de tijd heeft om aan de slag te gaan.
En dat doen ze!
Zo'n vijftientig zeer diverse bijdragen uit verschillende generaties komen binnen, en stuk voor stuk zijn ze inspirerend.
De bijdragen worden tentoongesteld en gebruikt in de viering op de startzondag.

PPT: illustraties laten zien

Omdat de beleidsgroep graag nog meer verbeeldingen wil binnenhalen, organiseren ze – anderhalve week voor de betreffende datum - vier workshops voor de startzondag, rond dezelfde thema's.
Zo worden er nog meer gemeenteleden actief betrokken bij het dromen over de toekomst, en komen er nog meer ideeën binnen.
De groep die zich bezighoudt met het thema "de Brugkerk als centrum voor beleving en bezinning" richt een al vast provisorisch stiltehoekje in, dat ter plekke kan worden uitgetoetst.
Een voorproefje dat naar meer smaakt!

Vernieuwen

De beleidsgroep bundelt alle ideeën per thema, en het beeld van de toekomst van de Brugkerk wordt steeds concreter.
Sommige ideeën zijn makkelijk met elkaar te verbinden, borduren op elkaar voort, roepen nieuwe ideeën op.
Gaandeweg komen er nog twee thema's bij, die aan het rijtje van vier worden toegevoegd :
5. aandacht voor jeugd en jongeren, waarbij de gemeente op zoek gaat naar een jeugd- en jongerenwerker, en:
6. een lichtere organisatie, met meer mogelijkheden voor werken op projectbasis.
Het proces loopt voorspoedig, en er zijn een heleboel ideeën.
In de beleidsgroep ontstaat toch enige onrust: "Er moet wat op papier".
Ik zet de opbrengst van de afgelopen maanden bij elkaar.
De hoofdlijnen (proces, visie, zes thema's plus de ideeën uit de verbeeldingsfase) beslaan bij elkaar krap 3 A-4tjes.
Daarmee gaan we de volgende fase in.

In deze periode vinden enkele spontane acties plaats.

- Kort voor dankdag komt er een gemeentelid op het idee de “oogst” op zondag zichtbaar te maken en de gemeente uit te nodigen taart te bakken voor bij de koffie. Met enkele telefoontjes en een oproepje wordt dat geregeld. De oogst is overweldigend! Er is ruim voldoende voor bij de koffie, en er is nog zoveel over dat de rest van de taarten worden ingepakt in aluminiumfolie en worden verdeeld in het dorp: gewoon naar mensen thuis en naar het verzorgingshuis – met een hartelijke groet van de Brugkerk.
- De verbeeldingsopdracht bij het thema “ruimte voor de dertigers” heeft tot nu toe weinig concreets opgeleverd. Er zijn goede gesprekken geweest op de startzondag, en er zijn wat randvoorwaarden genoemd: openheid, vrijheid, los... Na een opening van een vergadering van de beleidsgroep, met een verhaal over een waardevol koffertje, komt iemand op het idee tijdens de komende schoolkerkdienst aan iedereen die dat wil een koffertje mee te geven. Dat koffertje kan dan gevuld worden met dat wat inspireert, waar je wat aan beleeft. Ter plekke (lang leve de iPad!) worden er 25 kartonnen koffertjes besteld, die gretig worden afgenomen door de dertigers. Na een paar weken vindt er een uitpakavond plaats. Daar komen maar weinig mensen opdagen (drukke dertigers...), maar het gesprek van die avond is waardevol en maakt duidelijk wat deze groep verlangt, binnen de gemeente.
- In het winterwerk vertellen enkele gemeenteleden over hun ervaringen met een cursus mindfulness, en wordt er een vervolgbijeenkomst georganiseerd over christelijke meditatie, met een naburige predikant.
- Op de avond waarop het beleidsplan zal worden gepresenteerd aan de gemeente worden voor de tweede helft van de avond enkele lokale politici uitgenodigd voor een forumgesprek over wat kerk en dorp voor elkaar kunnen betekenen. Het bezinningsweekend van de kerkenraad van dit jaar draait om de eigen spiritualiteit van de ambtsdragers.

Nog voor de cyclus van het waarderend werken is afgerond zie je hier gebeuren wat in het beleid wordt beoogd:

verbinding met het dorp, meedoen op projectbasis, ruimte voor de dertigers, aandacht voor rust en bezinning, en dat allemaal spontaan, zonder grootse organisatie.

“Het is al begonnen, merk je het niet?”, is een liedregel die bij mij bovenkomt.

Verwezenlijken

Op een gemeenteavond wordt het beleidsplan gepresenteerd.

Enkele gemeenteleden vertellen hoe ze het hebben ervaren om zo nauw bij het proces van beleid maken betrokken te zijn geweest.

Na de presentatie wordt meteen de gemeente weer aan het werk gezet: met welk thema voelen ze zich het meest verbonden?

Welke keuzes zullen we maken uit de vele ideeën?

Wie wil waaraan meewerken?

Na een gesprek in zes groepjes (er zijn immers zes hoofdthema's) is duidelijk welke gemeenteleden komend jaar op projectbasis aan welk thema willen meewerken.

Elke werkgroep heeft een ambtsdrager in haar midden.

De kerkenraad zal de voortgang bewaken: elk thema zal eenmaal per jaar centraal staan op de kerkenraadsvergadering.

De beleidsgroep wordt ontbonden.

Zo ligt aan het eind van het beleidstraject het verwezenlijken van het beleid in handen van de gemeente, en speelt de kerkenraad een coördinerende en faciliterende rol.

De waarde van het waarderend werken

De beleidsgroep kijkt tevreden terug op het proces.

“Het gaf heel veel energie; ik vond het supertof! Het gaat niet om de woorden op het papier, maar om het doen. Ik kom altijd happy thuis van onze vergaderingen”.

“Ik vond het heel ontspannen: zo kan het dus ook! Dat gevoel neem ik mee als ik uit de kerkenraad stap. Wat ik wel eens lastig vond: mijn medekerkrentmeesters werden wel eens onrustig van alle ideeën, ik moest steeds uitleggen dat we niet de hele kerk gingen verbouwen!”.

“Ik was bang voor veel papier. Maar nu hebben we inspiratie opgedaan, en we hebben heel veel ideeën”.

“Het ging een beetje met horten en stoten. Ik ben heel benieuwd hoe het nu verder gaat – dat niet alles op het bordje van de kerkenraad komt te liggen”.

“De betrokkenheid van de gemeente heeft goed uitgepakt. de onverwachte inbreng van bepaalde mensen, dat enthousiasme moeten we meenemen. We moeten het waarderend werken erin houden”.

“Ik vond het waarderend veranderen een heel leuk proces. Praktisch; het moet ook een keer klaar zijn”.

Als gemeenteadviseur kijk ik met veel plezier terug op dit proces – ook mij heeft het energie gegeven.

Ik heb me geconcentreerd op het faciliteren van het proces; de inhoud van het beleidsplan is een Lemelervelds product.

De beleidsgroep was eigenaar van het proces, en de gemeente werd er bij elke stap bij betrokken.

De verschillende stappen van het waarderend werken gaven een goede bedding.

Het uitdagend geformuleerde kernthema bepaalde de richting.

Om het in termen van Jan Hendriks te zeggen:

dit was geen georganiseerde reis, maar een gezamenlijke trektocht, waar we op elk kruispunt met elkaar hebben bepaald hoe we onze weg zouden vervolgen.

Vanaf het begin, maar met name in de vernieuwingsfase gebeurden er allerlei spontane acties, die we niet vanaf het begin hadden gepland, maar die als vanzelf ontstonden.

De kerkenraad gaf aan deze acties de ruimte, gaf leiding vanuit vertrouwen. “Beleef het in de Brugkerk” is geen beleidsplan geworden voor in de la, maar geleefd beleid!

Ik hoop u met de praktijkervaring van dit proces inzicht te hebben gegeven over hoe waarderende gemeenteopbouw in zijn werk kan gaan.

Vragen zijn van harte welkom, en volgens mij is er ook een delegatie uit Lemelerveld aanwezig, u kunt uw vragen vast ook tot hen richten.